

VERMEERSCH, Gustaaf, treinwachter, schrijver (Veurne 20 mei 1877 - Aalst 10 december 1924).

Hij doorliep slechts de lagere school, werd telegramdrager en later treinwachter. Volledig auto-



didact begon hij in 1903 te schrijven. Zijn eerste stukje, de novelle *Klosjes, klosjes...*, was „een meesterlijke worp” (Lode Baelkermans). De daarop volgende lijvige roman *De Last* (1904) trok sterk de aandacht. In 1910 kwam echter reeds een eind aan zijn eigenlijke scheppende arbeid met de roman *Het Rollende Leven*, relaas van een uitzicht-

loos treinwachtersbestaan, onopgesmukt als een melaatse realiteit. Nog scherper dan in *De Last* wordt hier de ziel van een reddeloos op de onmetelijke levenszee zwalpende eenling ontleed. Het boek mist eenheid en gebondenheid, maar in haar recensie hoorde Carry van Bruggen er toch de noodkreet in van een mens die ons iets te zeggen heeft.

In welke afgronden Vermeersch zich als prozaschrijver ook had bewogen, als piepjong treinwachter reeds ontpopte hij zich tot strijdvaardig flamingant en polemist. Vóór 1900 al stuurde hij hekelbriefjes (meestal anoniem opgenomen) naar *De Vlaamsche Gazet* van Brussel over de verfransing in de treinen en in de stations. Vast benoemd tot treinwachter in 1904, in 1905 tot hoofdtreinwachter en metterwoon overgeplaatst naar Monceau-sur-Sambre op de vaste lijn Charleroi-Aarlen, vatte hij het plan op de tienduizenden Vlamingen van het kolenbekken in een Onpartijdige Bond dichter bij elkaar te brengen. Hij richtte een Oproep tot de Vlamingen in *De Vlaamsche Gazet*, belegde vergaderingen met eenvoudige werkmensen, stichtte zo de Vlaamsche Bond Eendracht, richtte kernen ervan op in alle gemeenten rondom Charleroi, zocht contact met Hippoliet Meert en riep ook de Tak Charleroi van het Algemeen Ne-

derlands Verbond in het leven, spoedig uitgebreid met een ziekenbeurs en een volksbibliotheek die nog in 1906 door de staat erkend werden. In de plaatselijke Waalse pers werd hij ongenadig aangevallen en geridiculiseerd, maar dit ontmoedigde hem geenszins. Meer en meer Vlamingen bracht hij samen in kleinere en grotere vergaderlokalen, waar ook Jan Bernaerts, priester-leraar te La Louvière, hem kwam opzoeken. Zijn opzet Vlaamse scholen op te richten, strandde op technische moeilijkheden. Als congressist op het 29ste Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Brussel (1906), sprak hij onder voorzitterschap van Paul Fredericq over de V.B. in het Walenland. Onverpoosd ijverend voor taal- en stambewustzijn van de uitgeweken Vlamingen, dag en nacht in de weer als voorzitter en stichter van plaatselijke bonden, vond hij nog de mogelijkheid, met verscheidene romans tegelijk op het getouw, talrijke verhalen, schetsen en boekbesprekingen te publiceren. Hij schreef trouwens zijn teksten in de trein, staand werkend aan een hoog schrijftafeltje. Wel moest zijn gezondheid hier erg onder lijden. Eind 1907 vertrok hij naar Ingelmunster in West-Vlaanderen, waar hij rust hoopte te vinden. Algauw gaf hij echter lucht aan zijn ontevredenheid. Rusteloos wilde hij nu de Vlaamse spoorwegbeambten in een eigen Vlaamse organisatie verenigen. Steun zoekend bij de nieuwe Antwerpse douanebeambten, vond hij in het Nieuwe Ambtenaarsblad van de uitgever J. Schoepen een gereede spreekbuis. Zijn vlugschrift Het treinpersoneel en de Vlaamsche taal hielp hem in 1909 te Brussel de Verbroedering der Vlaamsche Hoofdwachters en Treinwachters oprichten, een onafhankelijke groepering naast de Association amicale et mutuelle des Chefs-garde et Gardes, waartoe alle Belgische hoofd- en gewone conducteurs behoorden en waaruit hij ontslag had genomen. In 1910 opende hij te Antwerpen het Eerste Kongres van Vlaamsche Staatsbedienden. Wrijvingen en conflicten met de overheid bleven niet uit, nadat hem vele scherpe strijdartikelen, verschenen onder allerhande pseudoniemen, waren toegedicht. Vast staat dat enkele van de schuilnamen in het Nieuwe Ambtenaarsblad en De Beambte artikelen van Vermeersch dekten.

Begin 1913 werd hem een functie bezorgd in de bibliotheek van het ministerie van Spoorwegen te Brussel. Temidden van franskiljonse ambtenaren stoorde hij zich niet in het minst aan hun aanwezigheid om zijn activiteiten voort te zetten. Uitgeput en voortdurend ziek kwam hij een jaar later terecht bij de Vertaaldienst, verbonden aan het Algemeen Secretariaat van minister Helleputte, dienst waaraan L. Dosfel en P. Tack reeds verbonden waren. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog ging hij een periode van materiële moeilijkheden tegemoet, daar de ambtenaren van zijn departement op bevel van de wegtrekkende regering het werk hadden moeten neerleggen, zonder behoud van wedde. Pas in september 1915 werd hij vast medewerker aan De Vlaamsche Post, uitgegeven te Gent, nadat de in Nederland verblijvende hoofdredacteur Leo Picard en enkele anderen uit de redactie waren getreden. Radicaal als steeds begon Vermeersch zich opnieuw intens bezig te houden met de Grootnederlandse gedachte en betoogde tevens dat de oude vriendschapsbanden tussen Vlamingen en Neder-Duitsers zo

snel mogelijk opnieuw aangeknoopt moesten worden. In de brochure Een oproep tot de Vlamingen (1916) zette hij zijn standpunt onomwonden uiteen. In december 1916 was hij medeondertekenaar van het Manifest van den Hoogeschoolbond voor de vernederlandsing van de universiteit te Gent. Hij werkte als ambtenaar van de Vlaamse ministeries mee aan de bestuurlijke scheiding en was afgevaardigde voor de Gouwraad van Brabant tijdens de algemene vergadering van 20 januari 1918 te Brussel, waar Vlaanderens zelfstandigheid door de Raad van Vlaanderen werd uitgeroepen.

Na de oorlog week hij uit naar Nederland, maar kon er niet aarden. Zijn vrouw, Elodie Coart, die hem heel zijn leven in al zijn wedervaren terzijde had gestaan, was hem in juni 1917 ontvallen. In februari 1919 keerde hij te voet naar Vlaanderen terug en kwam zich te Brussel gevangen geven. Na een voorarrest van 3 maanden werd hij buiten vervolging gesteld, maar uit zijn ambt gezet. Hij stierf weinige jaren later te Aalst, volkomen vergeten.

WERKEN: Artikelen in *De Vlaamsche Gazet* (1905-'06); *Nieuwe Ambtenaarsblad*, ook onder pseudoniem als Treinoverste, Nemo, Bavo, Burchard Knap e.a. (1909-'10); *De Beambte*, onder de naam Karloman (1913); *De Vlaamsche Post* (1915-'16, vooral *De Schoolmeestermoordenaar*); *Duitsche Stemmen* (1915, '18) en *De Toorts* (1916, '18). - Bijdragen in Almanakken en Handelingen: *De Vlamingen in het Walenland* en *De Vlaamsche Beweging in het Walenland*, in *Handelingen van het XXIXe Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Brussel*, I-II (1906-'08); *Verbroedering der Vlaamsche hoofd- en treinwachters*, in *De Vlaamsche Treinwachters, Almanak voor het Jaar 1910* (1909). - Opstellen in *Verhandelingen van het Eerste Kongres van Vlaamsche Staatsbedienden* (1911); in *Handelingen van het XXXIe Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Antwerpen* (1913).

LITERATUUR: E. de Bom, *Het XXIXe Nederlandsch Taal- en Letterkundig Congres te Brussel*, in *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (31 augustus 1906); - L. Baekelmans, *Gustaaf Vermeersch; met proeve eener bibliographie der werken*, in *Vlaamsche Arbeid* (1 januari 1925); - U. van de Voorde, *De tragiek van een leven (in memoriam Gustaaf Vermeersch)*, in *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (3 januari 1925); - E. de Bom, *Dolende zielen; ter herinnering aan Gustaaf Vermeersch*, in *Volksgezette* (7 maart 1925); - R. de Cneudt, *G. Vermeersch*, in *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (14 november 1925); - A. Claudet, *Leven en dood van Gustaaf Vermeersch* (1935); - F. Leclair, *Bibliografie van en over Gustaaf Vermeersch* (1965); - A. Demedts, *Vermeersch, Gustaaf*, in *Nationaal Biografisch Woordenboek*, IV (1970, kol. 898-902); - F. Leclair, *Gustaaf Vermeersch*, in *VWS-Cahiers*, jg. 8, nr. 1/A (lente 1973).

FRANS LECLAIR